

"איטה, הילדים!"

Category: בשלח, שמות

מה הסוד שהפך גן ילדים מוזנח לפופולרי ביותר בעיר?

האם היהדות מאמינה בחלומות? התשובה המקובלת היא "וחלומות השווא ידברו" (זכרי' י, ב). אין צורך לשים לב לחלומות, ובפרט אם זה חלום רע. עלינו להסיח דעת ממנו, לא לבטא אותו בפה וכמובן לא לספר לאף אחד, וכך החלום לא ישאיר רושם כלל.

אבל לפעמים יש גם חלומות אחרים. לפני כמה שבועות נפטרה הגברת רחל זמיר ע"ה שחיה בארץ ישראל.

היא נולדה בשנת 1932 בעיר לנינגרד שברוסיה. כאשר הנאצים הגיעו לעיר בשנת 1941, הממשלה הודיעה שהם הולכים להציל את כל הילדים מהמלחמה. הם העמידו רכבות ושלחו את כל הילדים מלנינגרד, יהודים ושאינם יהודים, עם מורות ומדריכות לסיביר, עד אחרי המלחמה. לילדים סיפרו שהם נוסעים לקעמפ מחוץ לעיר לחודשי הקיץ, אבל ההורים ידעו היטב שזו הולכת להיות פרידה ארוכה.

רחל הייתה בת תשע כשהוריה העלו אותה על רכבת שנסעה שבועות שלמים לסיביר. הסבל היה נורא, אבל בסופו של דבר הם הגיעו לשם והסתדרו בבתי יתומים.

בינתיים המלחמה בלנינגרד הלכה והחמירה. הנאצים ערכו מצור על העיר, אין יוצא ואין בא במשך יותר משלש שנים. זה גרם לרעב נורא בעיר שהביא למותם של כחצי מיליון בני אדם. גם הוריה של רחל מתו מרעב. וכך נשארה הילדה הזאת ביחד עם אחיה ששהה בבית יתומים אחר, יתומים מאב ואם.

לילדים האלו הייתה דודה, אחותו של האבא בשם איטה ששונקין. בעלה, הרב משה ששונקין, נאסר בעצמו לפני המלחמה בעוון הפצת יהדות ומשם לא חזר. היא עצמה ברחה מהמלחמה עם שני ילדים קטנים, ושהתה בקזחסטן אצל הורי בעלה, הרב שמערל ששונקין ע"ה.

לילה אחד אחיה בא אליה בחלום ואמר לה מילה אחת: "הילדים". היא נבהלה מאוד, והבינה בדיוק למה הוא מתכוון.

לפני המלחמה הם הבטיחו זו לזה שאם מישהו ימות במלחמה השני יגדל את הילדים שלו, וכעת הוא בא להזכיר לה על הבטחתה. היא חשבה שזה רק חלום וחזרה לישון. היא נרדמה, ושוב היא רואה את אחיה אומר לה: "איטה, הילדים!". היא שוב ניסתה לשכוח מהחלום אבל החלום חזר שוב בלילה השני.

הסיבה שהיא התעלמה מהחלום הייתה כי היא ידעה שהילדים שוהים בסיביר. בזמנו זה היה מרחק נסיעה של שבועות מקזחסטאן. היא עצמה עם שני ילדים קטנים שוהה אצל חמותה בבית קטן ובקושי מצליחים להאכיל את כולם, לא היה לה את האומץ אפילו להציע להביא עוד שני ילדים לבית הצר בו הם בקושי הצליחו להתקיים.

אבל כשהחלום נשנה שוב בלילה השלישי היא כבר לא הייתה מסוגלת להירדם, היא קמה והחלה להסתובב בבית. חמיה שהיה רב חשוב ישב ולמד בחדר השני. כשהוא שמע אותה מסתובבת באמצע הלילה הוא שאל אותה "איטה, מה קרה?".

בהתחלה היא התחמקה, אבל הוא לא הרפה ושאל שוב ושוב, עד שהיא סיפרה לו על החלום. הוא שאל אותה האם יש לה מידע איפה נמצאים הילדים.

היא ענתה שכן, ושיש לה מידע מדויק באיזה בית יתומים נמצא הבן ואיפה נמצאת הבת. הוא ענה לה "אם כך חייבים להציל אותם! איך זה שלא אמרת לי עד עכשיו?! חייבים לטפל בזה מיד". סידרו לאיטה אישורי נסיעה מיוחדים לסיביר, היא השאירה את הילדים בהשגחת הורי בעלה, ויצאה לסיביר.

איחוד מרגש

בזמן שהם טיפלו באישורים לנסיעה התקבל מכתב מבית היתומים שבה שהה אחיה של רחל שיבואו בדחיפות לקחת אותו היא יצאה לסיביר ואחרי שבועות של נסיעה מלאת סבל הגיעה לשם.

ראשית היא נסעה לבית היתומים של הבן, וגילתה שאחת המורות כבר חתמה על טופס אימוץ. היא אהבה את הילד היפה והחכם ורצתה לאמץ אותו. כשאיטה הגיעה, היא הייתה צריכה לשכנע את הנהלת בית היתומים שהיא הבטיחה לאחיה שתאמץ את ילדיו במקרה שהוא ימות.

לא היה ברשותה שם מסמך שמאשר את זה, ובנוסף לכך, הילד שהיה בן 12 לא רצה ללכת עם הדודה, והוא דווקא אהב את האם המאמצת. בסופו של דבר אחרי שכנועים ודמעות הם נתנו לה את הילד. משם הדודה והאחיין נסעו למצוא את רחל, והם אכן ומצאו אותה, השמחה על האיחוד בין האח והאחות היה דבר שלא ניתן לתיאור.

שלתם חזרו לקזחסטן, ובסופו של דבר עלו לארץ הקודש, בארץ רחל גדלה נישאה והפכה למורה בגן ילדים.

באותם שנים הגיעו לישראל עשרות אלפי עולים ממדינות שונות. רבים מאותם עולים חיו במצוקה נוראה, והרבי הורה לחסידים בישראל להקים בתי ספר עבור אותם ילדים. כך הוקמה הנהלה מרכזית שתקים רשת של בתי ספר חב"ד בכל הארץ.

אחד המקומות שנבחרו להקים בו בית ספר היה בעיר חולון, שהיום היא אחת הערים הגדולות בישראל, אבל בזמנו חולון הייתה עיר עם עולים רבים ומלאה בנוער במצוקה.

איומי סכין בגן הילדים

כדי להקים בית ספר צריך להתחיל עם גן ילדים, והנהלת הרשת פנתה לגברת רחל זמיר וביקשה ממנה שתבוא ללמד בגן בחולון. כמו כל חסיד שלפני שעושה צעד חשוב בחייו שואל את הרבי, היא כתבה לרבי על כך ותוך זמן קצר קיבלה תשובה שתקבל על עצמה את התפקיד. הרבי בירך אותה שתצליח מאוד בעבודתה.

הגן שבו היא לימדה היה מוזנח וכמעט לא היו בו רהיטים. בישראל העירייה היא זו שאחראית על הגנים, ועיריית חולון לא הייתה מעוניינת בגן חב"ד. היא הערימה קשיים כל הזמן, וניסו להצר את צעדי חב"ד בעיר.

בישראל כמו בארה"ב החינוך הוא חינוך, ההורים לא משלמים שכר לימוד, אך העירייה חייבה כל הורה לשלם עבור ארוחה אחת ביום שהיו נותנים לילדים בגן. הורים רבים לא יכלו או לא רצו לשלם עבור זה, והגנת רחל הייתה אוספת כסף מאנשים או משלימה את החסר מכספה הפרטי, העיקר שיהיה לילדים מה לאכול.

בוקר אחד הופיע בגן אחד ההורים כשהוא חגור בסכין גדולה. הוא הביא את בנו לגן בלי התשלום עבור האוכל, ובא לאיים על המורה שלא תעז לבקש תשלום.

הגנת רחל מאוד נבהלה ודיברה אתו מאוד בשקט וניסתה להרגיע אותו. היא אמרה לו שזו לא היא שקובעת, אלא העירייה מחייבת כל הורה לשלם על הארוחות בגן. היא אמרה לו שלא ידאג, הוא יכול להשאיר את הילד בגן, והיא כבר תנסה לדבר בעירייה שיוותרו לו על התשלום.

הסיפור הזה שבר אותה. כל הזמן היו לה קשיים עצומים: בגן לא היה ריהוט ולא כסף, היו לה יותר ילדים מהמכסה שמורה אחת מסוגלת ללמד, ולמרות כל זאת היא החזיקה מעמד, אבל הביקור המאיים של ההורה חגור עם סכין היה הקש ששבר את גב הגמל. היא כתבה לרבי שהיא פוחדת, ולכן היא רוצה לעזוב את הגן.

לא עבר זמן רב והיא קיבלה מכתב תשובה. במכתב הרבי הוסיף נ.ב. בכתב יד קודשו וכתב לה שתתבונן בזכות הגדולה שיש לה לחנך ילדים קטנים ולהעמיד אותם על דרך היהדות, "וגודל הזכות דאלו שהשגחה העליונה מסרה זה לידם ואשרם ועשרם וכו' וד"ל" (שליחות חיי ע' 122).

דהיינו, שתשווה את הצער ועוגמת הנפש מכל הבעיות הקטנות לעומת האושר והעושר הנצחי שיש מכך שמגדלים ילדים להיות יהודים טובים ובריאים. כמובן שאחרי מכתב חס כזה היא המשיכה בתפקידה.

הגן המוצלח ביותר בעיר

בנוסף לכל הבעיות האלו, ילדים רבים באו מבתי שבורים, והם סבלו מתעללות מההורים שלהם עצמם. היא הייתה צריכה להדריך את ההורים כיצד לגדל ילדים, והייתה נשארת אחרי שהילדים עזבו את הגן, ומדריכה את האימהות איך לטפל בילדים שלהם.

יום אחד היא הוזמנה לפגישה בעירייה. כשהיא הגיעה לשם, האחראית על הגנים שאלה אותה "מה את עושה אצלך בגן", כי כל שנה כשנפתחת ההרשמה לגנים כולם רוצים לרשום את הילדים שלהם דווקא לגן של רחל.

זה הגיע למצב כזה שביום הרישום העירייה מזמינה את המשטרה לבניין, כי יש מריבות והתפרעויות בין האנשים על הרישום לגן. בעירייה לא הבינו מה הסיבה לפופולריות של הגן, הרי ישנם עוד גנים טובים מאובזרים בכל טוב, ודווקא לגן העני הזה כולם רוצים ללכת.

הרבי עודד אותה מאוד כל השנים, והיא אכן גידלה דורות של ילדים. כשהם גדלו הם היו חוזרים לגן כדי לפגוש את הגננת רחל, לחבק אותה ולהודות לה על כך שהיא פשוט הצילה אותם עם האהבה שהעניקה להם, ועם ההדרכה שנתנה להוריהם.

גברת רחל זמיר נפטרה לפני כמה שבועות בגיל תשעים. ילדים ביולוגיים לא היו לה, אבל היא השאירה אחריה מאות ילדים ואולי אלפי נכדים, שחבים לה את חייהם.

היכן ארון יוסף

השבוע אנו קוראים את פרשת בשלח. מיד בפסוק השלישי מתחילת הפרשה אנו קוראים "ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל לאמור פקוד יפקוד אלקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם" (יג, יט).

עוד לפני כן בפרשת בא ה' ציווה את בני ישראל שלפני יציאתם ממצרים: "וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב ושמלות" (בא יא, ב).

הקב"ה מפציר במשה שידאג לכך שעם ישראל יצאו ממצרים עשירים. מדוע? כי הוא הבטיח לאברהם אבינו בברית בין הבתרים "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול", ולכן הקב"ה רצה לדאוג לכך שההבטחה שהוא נתן לסבא אברהם תקוים במלואה.

ואכן ביציאת מצרים, עם ישראל היה עסוק בקיום הציווי של "וינצלו את מצרים", לקחת מהמצרים כמה שיותר רכוש ובפרט תכשיטים ושמלות. כולם, חוץ מאדם אחד: משה רבנו.

הוא היה עסוק במשהו אחר לגמרי. הוא זכר את השבועה שיוסף השביע את בני ישראל לפני

מותו, שכשהם יצאו ממצרים ייקחו איתם את עצמותיו ויקברו אותם בארץ ישראל.

הבעיה הייתה שעברו 139 שנים מאז פטירת יוסף ועד יציאת מצרים, ומשה לא ידע היכן יוסף קבור. הוא הלך ומצא את סרח בת אשר שהאריכה ימים מאוד, והיא סיפרה לו שהמצרים קבעו את ארונו של יוסף בנילוס של מצרים כדי שיתברכו מימיו, וגם כדי שבני ישראל לא יוכלו למצוא את הארון, ומשום כך לא יוכלו לצאת ממצרים.

משה הלך ועמד על שפת הנילוס והכריז "יוסף יוסף, הגיעה שעת הגאולה אם אתה עולה מוטב ואם לאו נקיים אנו משבועתך", ואז ארונו של יוסף צף על פני היאור. משה נטל את הארון ויצא ממצרים.

הרבי מביא בשיחה את המדרש (שמו"ר כ, יט) שקורא על משה את הפסוק: "חכם לב יקח מצות" (משלי י, ח) זהו משה שבזמן שכל ישראל עסקו בבית מצרים, משה היה עסוק עם עצמות יוסף.

תבונה רגשית

הרבי מחדד את דברי המדרש ומסביר שהיו כאן שתי מצוות: מצוה אחת מפורשת מהקב"ה, להוציא כמה שיותר כסף וזהב ממצרים, ומאידך ישנו כאן ציווי של יוסף שכשיצאו ממצרים שייקחו את עצמותיו, ואם כן איך אנו יודעים באיזה מצוה לבחור, "בית מצרים" או "עצמות יוסף".

אומר הרבי, שבשביל זה צריך להיות "חכם לב", מה שנקרא בימינו "תבונה רגשית". אדם צריך שיהיה "חכם" וגם שיהיה לו "לב" כדי להבין איזה מצוה עליו לבחור.

הרבה פעמים קורה שאנו עומדים מול שתי מצוות שאנו צריכים לקיים, ואנו בדילמה באיזה לבחור, שניהם מצוות חשובות, שניהם הקב"ה רוצה ואם כן איך נדע מה חשוב יותר באותו רגע.

בכללות אפשר לומר, שמצווה שפחות נהנים ממנה זוהי המצווה שצריך לבחור, או מצוה שיש לה פחות קופצים, זוהי המצווה שעלינו לקיים אותה ראשונה.

אבל באמת אי אפשר לקבוע בזה כללים, כי כל פעם המצב קצת שונה. בשביל זה צריך להיות "חכם לב".

כשיהודי לומד חסידות היא פותחת לו את העיניים ומלמדת אותו להבין מה באמת חשוב, וכשהוא מפתח רגש חסידי, הוא כבר ידע במה לבחור (תו"מ חלק כ"ה עמ' 52).